

מהלך כל היש הוא בנוי על יסוד התשובה. ההיות מתגלות בתור ירידה מאלהיות לעולמיות, - שהיא כמו השפלה ו"מיתה" נוראה, - אשר כל הירידות שבעולם, מדרגה לדרגה, מרובי כשרון וקנין למעוט כשרון וקנין, לא ישוו לה. וכל זה נעשה ע"פ המשקל העליון של שפיטת הצדק, המשערת את משפט ההיות בטרם כל יציר נברא, ויש בחסד עליון של "עולם חסד יבנה" משום מדת הגבורה ו הדין של רוח אלהים המרחפת על פני המים. אמנם ירידה זו הלא יסוד ה עליה העליונה גנוז בה, ולפני סדר זמנים היא, הרי העליה כרוכה כבר בה, ותהום רבה של המשפט והררי אל של הצדקה יחדיו ישקו. והולכים הדברים ומתבררים, שבים לאיתנם ביתר שאת ברוח האדם, שהתשובה היא חלקו ונחלתו, והיא דוגמא לכל היש ברום רוממות ובשפל תחתיות. "אדני מעון אתה היית לנו בדור דור, בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם ועד עולם אתה אל, תשב אנוש עד דכא ותאמר: שובו בני אדם". וכל מה שאנו מתבוננים יותר עד כמה הדברים היותר פרטיים שבהויה, הרוחנית והחמרית, יש בהם משום זעירות וקמוץ של כל הכלליים, וכל קוטן יש בו צללים של גודל בעומק ישותו, שוב לא נתפלא כלל על רז התשובה החודר כ"כ לעמקי נפש האדם, וחודר הוא והולך מראשית תעופת הלך מחשבתו והשקפת עולמו עד פרטיות דיוקי מעשיו ותאורי מדותיו, והדברים הולכים וחוזרים לפעולתם במהלכים ההיסטוריים של כללות האדם. וכשנדע עוד יותר את הערך האיכותי של האדם ורוחו ואת הצביון שהוא נתן למציאות ע"י הטבעתו, מיד נביט בבהירות על היחס המזהיר של התשובה הגדולה הקוסמית, במובנה היותר רחב והיותר עמוק ויותר רם, עם תשובתו של האדם, היחידי והצבורי, שעל אופניה סובבים מ תגלגלים כל תכסיסי החיים, המעשיים והרוחניים, "ממעמקים קראתיך ד".

ב. אורות התשובה | פרק ה, ו

מבלעדי מחשבת התשובה, מנוחתה ובטחונה, לא יוכל האדם למצוא מנוח, והחיים הרוחניים לא יוכלו להתפתח בעולם. החוש המוסרי תובע מהאדם את הצדק והטוב, את השלמות, - והשלמות המוסרית כמה רחוקה היא מהאדם להגשימה בפועל, וכמה כחו חלש לכן מעשיו אל הטוהר של אידיאל הצדק הגמור! ואין ישאף אל מה שאיננו ביכלתו כלל! לזאת התשובה היא טבעית לאדם, - והיא משלימתו. אם האדם עלול תמיד למכשול, להיות פוגם בצדק ובמוסר, אין זה פוגם את שלמותו, מא חר שעיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ הקבוע אל השלמות. והחפץ הזה הוא יסוד התשובה, שהיא מנצחת תמיד על דרכו בחיים ומשלימתו באמת.

פרקים

באורות התשובה

ג. אורות התשובה | פרק ה, ג

העולם מוכרח הוא לבא לידי תשובה שלמה. אין העולם דבר עומד על מצב אחד כ-אם הולך הוא ומתפתח, וההתפתחות האמתית השלמה מוכרחת היא להביא לו את הבריאות הגמורה, החמרית והרוחנית, והיא תביא את אור חיי התשובה עמה.

ד. אורות התשובה | פרק ה, ד

רוח התשובה מרחף בעולם והוא נותן לו את עיקר צביונו ודחיפת התפתחותו, ובריה בשמיו הוא מעדן אותו ונותן לו את כל כשרון יפיו והדרו.

ה. אורות התשובה | פרק ה, ה

העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת ולהתמך בה בחבלי החטאת שנעשו למנהג, בין במעשים בין בדעות, היא מחלה הבאה מתוך שקוע בעבדות קשה, שאינה מניחה את אור החרות של התשובה להאיר בעוצם חילה: כי התשובה היא שואפת לחופש מקורי אמתי שהוא החפש האלהי שאין עמו שום עבדות.

ו. אורות התשובה | פרק ד, ב

ע"י התשובה הכל שב לאלהות, ע"י מציאות כח התשובה, השורר בעולמים כולם, שב הכל ומתקשר במציאות השלמות האלהית, וע"י הרעיונות של התשובה, דעותיה והרגשותיה, כל המחשבות, הרעיונות והדעות, הרצונות וההרגשות, מתהפכים ושבים להקבע בעצם תכונתם בתוך הקדש האלהי.

ז. אורות התשובה | פרק ה, ו

התשובה קדמה לעולם, ולפיכך היא יסוד העולם. שלמותם של החיים היא דוקא עם המשך התגלותם על פי טבעם העצמי. וכיון שהטבע מצד עצמו אינו בעל הסתכלות והבחנה, הרי החטא מוכרח הוא מצד זה, "ואין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחט א". וביטול עצם טבעיותם של החיים, כדי שיהיה האדם בלתי-חוטא, זהו עצמו החטא היותר גדול, "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש". על כן התשובה מתקנת את הקלקול ומחזירה את העולם ואת החיים למקורו דוקא בגילוי יסוד עצמיותם העליון, עולם החירות, ועל שם כך מכנים שם ד' אלהים חיים.

ח. אגרות הראי"ה | אגרת ש"א

שא

ביה, עה"ק יסו ת"ו, י"ב אייר תרע"ו.

לכבוד הרב היקר דורש ד' בכל לב ונפש מויה צבי ה'רש חייספיש שלי, שלי וברכה.

מכתבו היקר הגיעני, ואשר בעצתי ישאל, ע"ד חיווק של חיי הנפש לעבודת ד' בשמחה ובגבורה, קשה מאד לברר בדברים קצרים גם יסוד אחד מאדני העבודה הטורה. וכל עיקר זירווי לדידי ולדכוהי הוא רק לקבע זמנים הגונים על חלק התורה הרחני, בכל מקצועותיו, שלא יהי' מונח בקרן זוית ונתון רק לקריאה ארעית, וממילא ירח אור הנשמה, ורוח שמחה וגבורה הפעם בלב הדורש את האמת בלא לב ולב. בכ"ז לא אמנע הסוב להציב כלל גדול אחד, אע"פ שגם הוא לא יובן בכל צמקו כ"א ע"י שינון ולימוד מרובה, מ"מ כבר יהי' בזה בית"ד לחפץ בחשק אהבת השם יתברך ואור תוה"ק. כי זה פשוט הוא, שגם הירד שבאגסים אם יציעו לפניו שיכול הוא בכל עת לעשות הסדר על כל העולם כולו, הכולל בתוכו כ"כ היות עד אין תכלית, יתעורר בשמחה ובגבורה לעשות טוב, וכל העצלות הרפיון אינו בא כ"א מחוסר אמונה בגודל הטוב שעושים מש עם כל היקום בעסק התורה, המצות, העבודה, וזכיות המדות, אשר עבור זה האיר ד' את עינינו בדברי קדושי עליון בעלי קבלת האמת, אשר הרחיבו המסכות להרדיע את גדול יקרת העבודה, ואיך מעלים על ידה את כללות ההויה וכל פרטיה. אמנם צריך הדבר להתקרב אל הציור השכלי, כדי שיהי' הוירו אמיץ והשכחה מבוססת. זה הציור בא ע"י ההכנה של האחדות הרוחנית, דהיינו להשכיל שאור הנשמה של כל יחיד הוא מקושר עם הנשמה הכללית של כל ההויה כולה, שממנה שואב כל היקום לכל פרטיו את אור השלמתו, ובידינו הוא להטיף אור בנשמה שלנו ע"י התורה, הנשמה, המצות, העבודה, והמדות הטובות, בכל עת ורגע, ובכל רגע שאנו מוסיפים אור בנשמתנו, אם רק נשים דעתנו שלא על עצמנו בלבד אנטע חשים כ"א על כל ההויה, כי כל פעל ד' למענהו, מוסיפים אור וישלמה חיים בכל. ומצדיק מוסיף על ידנו אומץ בעבודתו, והרשע מתמתק רשעתו באיזה מדה, הרהורי תשובה באים לו, ואפילו בהכונה תחיות מתבסמות לפי ערכן, ואפילו היצורים הנטיים להזיק ולהחריב מתעדרים ומזדככים, מזוי הקדושה הנוספת ע"י נשמה אחת השמה לב באמת על הכלל כולו, ואין צריך לומר גדול האור שמתוסף בצחצחה העליונות בנשמות, ובכל המדרגה של העולמות הרחניים, שאין קץ ליפים הגד קדושתם וחמדתם. זה נכון והגון לכל איש ביחוד מורע עם קדוש, וביחוד היושב על אדמה קודש, ובפרט מי שזכו להסתופף בצלצח של עיר ד', שכל תהיה תמריה הרחניה קטורה בה כקשר הענפים בגנע ושורש.

ישיבת כרם ביבנה

יש שמחשבה יורדת ממרומי גדולתה וממקור טהרתה מפני שאחרי אשר נתגשמה במעשה וכחיים טפלו בה אנשים שאינם הגונים והחשיכו את יפעתה. הירידה הזאת איננה ירידת עולם, כי אי אפשר שהטוב הרוחני המחשבי יהפך לרע, כ"א ירידת שעה והיא ג"כ לצורך עליה. אותם האנשים שהם קטנים באיכות יש להם גודל כמותי, וגם מדה זו, אע"פ שהיא נחשכת כלא לגבי האיכות, מ"מ כשהיא מצטרפת עם האיכות היא מעטרתה, ו"ברב עם הדרת מלך". ולא דוקא הכמות המספרית כ"א גם הכמות הכחנית, המרץ והחפץ לרדוף ולהשיג, לכונן את המבוקש ע"י דרכים מעשיים והתגלות הכח. כל זה מתגלה יותר אצל אנשים בעלי חומר חזק וגם חסרי רוח אצילי, המתיש ע"פ רוב את הכח ביחושו להחומר. כאשר המחשבה צריכה לקנות לה בסיס חמרי, דרכה לרדת ממעלתה. בפרק כזה הנה היא מושלכת לארץ ופריצים באים בה ומחללים את קדושתה. אבל עם זה מתרבים אוכלוסיה, והתגלות האומץ החמרי הולכת ונוספת. הדברים הולכים כך עד בא התור, שמתעוררים עדיני לב חמושים בכח צדקת ד', והם עולים עד ראש הפסגה של מקור טהרת המחשבה, ומתעמקים בתוכיותה, מכניסים בה את הטוהר שבנשמתם, את כוונותיהם העדינות ומחשבותיהם הזכות. ומתוך כך זו המחשבה הכללית בעצמה, שמפני מכאוביה הרוחניים, מדקירת הקוצים הסובבים אותה, היא מוטלת עיפה בחולשת כח, בתרדמת מות, וכמעט באין רוח חיים, מתעוררת היא ומתחלת להשפיע, על כל הנגשים אליה טל חיים בהוד גבורה מפנימיותה, ואז מתעלים בעלויה כל הדבקים בה: וגם אותם אשר דבקו בה בימי עניה הרוחני, אשר ע"י זדון ושובבות רשע סרו מהדרך הראשית הסלולה למגמתה של המחשבה, הנם גם הם מתעלים עמה, שבים על ידה בתשובה בהירה ועליונה במעוף נשר בקלות נפלאה, שאין דומה לה בכל גלוי של חזיון תשובה הבאה מצד התעוררות הכח הטוב של איזו נפש פרטית. המחזה הזה בא יבוא ולא יאחר. אור ד' המעולף בערפלים הגנוז בנקודת ציון היסודית יופיע, יעלה מעמק הבכא את מקדש מלך עיר מלוכה וכל אנפיה, ועמה יעלו כל המחזיקים בכנף מעילה, הקרובים והרחוקים, לתחית אמת וישועת עולמים.

התשובה ביסודה היא תנועה לשוב אל המקורות, אל מקור החיים וההויה העליונה בשלמותם, באין גבולים ומצרים, במגמה היותר אצילית וברוכה מזוהר העליון הפשוט והמבהיק. אמנם השטף של החיים הוא מוריד א ותנו להענפים המתפשטים, שכל מה שהם הולכים ומתרחקים וכל מה שהם קונים יותר תפיסה במעשה, במפעל ובהתגשמות, הם יותר קר ובים לאמץ את מהותנו המ וגבלה, והננו חושבים את עצמנו על ידם לבעלי חוזק ואיתניות. ובשביל כך הרי אנו מרגישים את עצמנו רפים וכושלים באותה המדה שתוקף אותנו הרצון לשוב להמקור הראשי, המתעלה מכל התפשטות ענפיו: ומפני הכשלון הזה של הכח גם השאיפה הרוחנית מתחלשת. ובשביל כך הרינו צריכים להיות בכל זמן ש אנו עולים בדרגת התשובה אחוזים יפה גם בהענפים המעשיים, ושיחם ושיגם, הגיונותיהם ושאיופותיהם, ולהעלות אותם יחד עם עליית מהותנו למרום האצילות והתנשאות הדבקות המקורית. כי סוף-סוף הרי כמה שהחיים התפשטו הרי הם כולם מפכים מאור המקורי, ויחד עם מהותנו הנשמתית צריכים גם לשוב אל הרום העליון, ואז לעולם לא נעלה בחוסר-רכוש, ולא נכשל בחלשת כח, כי לא ערומים נעלה למרומים, כי עמנו אחוזת לבושו רבי הגוונים ועשירי הצבעים, אשר רכשנו לנו מהתפשטותם של החיים כולם, והננו עולים ובאים בימים, עם כל תולדות המפעל, המעשה והחיים אשר עמהם.

יא. אורות הקודש ב' | עמ' שי"א

כשיוצאים מעולם הקודש אל החול, או להיפך, בלא הדרגה, מתארע לנשמה מה שמתארע לגוף וחושיו כשהם יוצאים מן ההיפוך אל ההיפוך, מאפלה לאורה, מחמה לצינה, צער ולפעמים גם נזק.

שתי הגנות ישנן נגד היזק זה, או לסדר את היציאה בהדרגה מקודש עליון לקודש תחתון ממנו, וכן הלאה, עד שבאים אל התוכן של חול, זאת היא מדת כל אדם. אבל עוד מדרגה יותר עליונה נמצאת, והיא הרמת כל החול כולו אל הקודש.

זאת היא מדת המעולים שבצדיקים, והמדה הצפויה לעולם בעתידו הנשגב, ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לד'.

הפסק מוכרח להיות בין תכן האידיאל המופשט של מגמת הכל ובין המתגלה ממנו בהויה בפועל, בין הכונה הטובה המוזרחת לאדם ברום גבה חייו הרוחניים ובין הרוח המלווה תמיד לישר מעשיו ודרכיו. אם לא ההבדל הדרגאי הזה היתה צורת המעשה כולה מתשטששת, ההויה לא היתה עומדת על צביונה, חוקים וגבולים לא היו נשמרים, תכונות קבועות וערכים מגבילים המיסדים עולם ומלאו לא היו עומדים.

כשהאידיאלים הנשגבים, העומדים במצב התהו, בשורש הנשמה ומקור שאיפותיה, מתגבלים בגבול וגדר ידוע, - מיד הם מתקדרים ויורדים מחביון עזם. הם מקבלים יתרון מעשי ותפיסת יד של פעולה על ידי הגדרתם, אבל הטרה העליון שהיה להם לפני התגלמותם בגדרם המיוחד חדל מהם. נצטמצמה האורה, יורדת היא לפעמים מאד מחסנה ומגיעה עד מחשכים בצמצומה לצורך הערכת מהותה. נשארה עמם אז תעודתם: להביאם, אחרי אשר באו לכלל מעשה ונעשו לענינים שהעולם המעשי אחוז בהם, אל אותה מדרגת הגבה והזכוך ולאותה ההתרחבות הכמותית והאיכותית, שהיתה להם בהיותם עדיין בריקום עולמם הציורי. הצלחת דרכם זו תלויה בצביון ההתגלמות. אם לא נתעבתה כל כך ואם לא ירדה מעז מרומה מרחק גדול יותר מדאי, אז דרך התשובה העליונה פתוחה לפניו ותוכל בבטחה למצא דרכים ונתיבות סלולות, אשר ידריכו אותה אל מעלת הויתה הנאצלת.

אבל גם אם כח ההתגלמות יהיה חלש יותר מדאי, אז יוכל הכל להתפורר ולשוב לאפס על ידי תשוקת המרומים, אשר תשוב לפעם בתוך הגבולים המוגדרים. מרוב אמוץ להתעלות אל מקורם הציורי יוכלו האידיאלים המוגלמים לאבד את כשרונם המעשי, מה שהוא כולו נגד הבנין המסודר של תכסיס ההגדרה. אם שאיפה זו בהתגברה משברת היא את ההגדרות, ובזה היא משימה תהום גדול מפסיק בין עצמיותם של האידיאלים ובין התגלמותם המוחשית בעולם המעשה וההגדרה המיוחד, מוכרחת היא להתמעט ולעצור בפנימיותה את עוזו חשקם. במדה ובמשקל תשלח את קויה, אשר בכח אטי יעשו את דרכם, יצחצחו את ההגדרות המגולמות ויביריקו ניצוצים פעם אחר פעם מאור המקורי המתרומם מאז, מהמגמה המופשטת משוכים צנורות ומזילים לאשרה טל חיים עליונים בתוכיות של הגבולים, של החקיקות הפרטיות, והטל טל-אורות הוא, מגרש את המחשכים ומאיר את החיים.

אז יבנה עולם ושמים וארץ ישקו, ושמחת היצירה תגלה באשרה. כה נוהג הדבר באדם, ובעם, בעולם ובהויה.